

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Grup	Grup 1, AN
Guia docent	F
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Crèdits	1 de presencials (25 hores) 3 de no presencials (75 hores) 4 de totals (100 hores).
Grup	Grup 1, AN (Campus Extens)
Període d'impartició	Anual
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
María del Carmen Orte Socías carmen.orte@uib.es						Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria

Contextualització

Aquesta assignatura s'emmarca en el Mòdul III del Màster, denominat Intervenció amb menors i famílies. L'objectiu que es pretén és proporcionar les habilitats professionals que ajudaran els estudiants a seleccionar, implementar i avaluar l'eficàcia de les intervencions preventives basades en l'evidència en relació a l'enfortiment de la família.

Requisits

Recomanables

És important que l'alumnat conegui les normes internacionals per a l'elaboració d'articles científics, així com també les estratègies de recerca i selecció de documents científics a nivell internacional, com llengües bàsiques per a això, el castellà, català i anglès.

Competències

Específiques

- * E-2.1. Ser capaç d'analitzar i identificar riscos, necessitats i demandes dels destinataris tant individuals com familiars en els diferents contextos d'aplicació, des de la perspectiva del treball en xarxa. E-2.2. Ser capaç d'establir les metes o objectius de l'actuació sobre menors i famílies en diferents contextos, proposant i negociant en funció de les necessitats i demandes dels destinataris i afectats. També elaborar

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Grup	Grup I, AN
Guia docent	F
Idioma	Català

el pla i les tècniques d'intervenció i avaluar-ne els resultats. E-2.3. Seleccionar i administrar tècniques i instruments propis i específics de la intervenció amb menors i famílies i ser capaç d'avaluar la pròpia intervenció. E-2.4. Ser capaç de promoure canvis efectius, a través dels mètodes propis i específics de la intervenció socioeducativa, en els individus i famílies, en els diferents contextos: educatiu, serveis socials, organitzacions i àmbit comunitari i amb atenció especial als que promouen els drets fonamentals i d'igualtat entre homes i dones, amb els principis d'igualtat d'oportunitats i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat i amb els valors propis d'una cultura de la pau i de valors democràtics..

Genèriques

- * G-1. Tenir i comprendre els coneixements que defineixen i articulen els menors i famílies com a espai interdisciplinari de diverses àrees científiques (pedagogia, psicologia, sociologia, dret i altres), incloent les seves teories, mètodes i àrees d'intervenció, en un nivell que es recolza en documentació científica avançada i inclou alguns coneixements procedents de l'avantguarda d'aquest camp d'estudi i intervenció.
- G-3. Que tinguin capacitat per reunir i interpretar dades rellevants relatius al comportament de menors i les estructures i dinàmiques de les famílies, així com al context en què es produeixen, per emetre judicis fonamentats sobre problemes educatius, psicopedagògics i socials en aquest camp d'estudi i intervenció..

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el màster a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/master/comp_basiques/

Continguts

Continguts temàtics

1. La competència parental
2. Fonaments teòrics dels programes basats en el reforç de la competència parental i familiar
3. Característiques dels programes eficaços basats en la intervenció familiar
4. Implementació de programes eficaços basats en la intervenció familiar
5. Exemples de programes de competència parental i / o familiar en diferents contextos i situacions de risc familiar

Metodologia docent

--En funció de les característiques de l'alumnat, es duran a terme una o més de les propostes següents: es durà a terme de forma pautaada a partir del desenvolupament de la implementació simulada d'un programa de competència familiar al llarg del curs en quatre fases:

- 1) Avaluació de la literatura sobre l'eficàcia del'aplicació de programes de competència familiar en relació al col·lectiu / problemàtica seleccionada per l'alumnat, vinculada a la seva aplicació concreta en contextos específics i selectius (serveis socials, serveis de protecció de menors, programes de tractament d'addicció a drogues, etc.);
- 2) Selecció dels elements clau (segons anàlisi de la literatura), dels continguts dels programes de competència familiar i de la seva aplicació;

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Grup	Grup I, AN
Guia docent	F
Idioma	Català

3) Selecció d'elements clau de l'aplicació eficaç dels programes de competència familiar (segons anàlisi de la literatura);

4) Avaluació del disseny complet d'aplicació del programa / col.lectiu / context triat en situació simulada.

Opcionalment també és possible que l'alumnat pugui dur a terme una proposta i / o desenvolupament dematerials pràctics per a l'adaptació cultural o d'un altre tipus, de programes de competència familiar seguintles diferents pautes comentades anteriorment.

Una altra possibilitat a valorar és la realització d'un article d'investigació sobre qualsevol dels aspectes tractats en l'assignatura.

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Assistència i participació a classe	Grup gran (G)	En aquest context s'impartiran els continguts fonamentals de la matèria mitjançant la realització d'activitats teòrico-pràctiques. L'exposició de la professora es recolza en documents i materials d'actualitat, redactats en qualsevol de les llengües següents: castellà, català, anglès i francès. La metodologia serà expositiva, encara que no exclusivament, perquè els continguts hauran estat preparats també prèviament per l'alumnat.	10
Seminaris i tallers	Exposició, debat, simulació	Grup mitjà (M)	La segona part de les sessions tindrà un format participatiu. La finalitat és debatre els continguts de l'assignatura a partir d'unes preguntes i de la lectura prèvia dels materials per part dels estudiants. La metodologia serà oberta i participada. Es requereix la intervenció activa dels alumnes perquè repercuteix en el desenvolupament de les activitats que l'alumnat ha de realitzar.	15

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual o en grup	Resolució tasques	L'alumnat a nivell individual i / o grupal ha de desenvolupar l'activitat pràctica escollida a partir dels documents seleccionats i de la recerca temàtica, realitzada de forma sistemàtica i amb els procediments metodològics previstos en la literatura científica actual, la qual haurà de lliurar per a la seva avaluació en les dates previstes.	75

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Grup	Grup I, AN
Guia docent	F
Idioma	Català

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Assistència i participació a classe

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	En aquest context s'impartiran els continguts fonamentals de la matèria mitjançant la realització d'activitats teòrico-pràctiques. L'exposició de la professora es recolza en documents i materials d'actualitat, redactats en qualsevol de les llengües següents: castellà, català, anglès i francès. La metodologia serà expositiva, encara que no exclusivament, perquè els continguts hauran estat preparats també prèviament per l'alumnat.
Criteris d'avaluació	L'assistència a classe és important per seguir l'assignatura i també per a la realització de les tasques i dels debats. Es valora en un 10% de la nota final. Un percentatge necessari per accedir al 100% de la nota total.

Percentatge de la qualificació final: 10%

Exposició, debat, simulació

Modalitat	Seminaris i tallers
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	La segona part de les sessions tindrà un format participatiu. La finalitat és debatre els continguts de l'assignatura a partir d'unes preguntes i de la lectura prèvia dels materials per part dels estudiants. La metodologia serà oberta i participada. Es requereix la intervenció activa dels alumnes perquè repercuteix en el desenvolupament de les activitats que l'alumnat ha de realitzar.
Criteris d'avaluació	En els seminaris i tallers es durà a terme el debat dels diferents documents dels continguts de l'assignatura. Es durà a terme a nivell individual i de petit grup. Es pretén potenciar el coneixement a través del debat en temàtiques similars relacionades amb el contingut escollit. la part d'elaboració i redactat.
	No recuperable la part expositiva i de debat de grup a l'aula i presencial.

Percentatge de la qualificació final: 30%

Resolució tasques

Modalitat	Estudi i treball autònom individual o en grup
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	L'alumnat a nivell individual i / o grupal ha de desenvolupar l'activitat pràctica escollida a partir dels documents seleccionats i de la recerca temàtica, realitzada de forma sistemàtica i amb els procediments

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Grup	Grup I, AN
Guia docent	F
Idioma	Català

metodològics previstos en la literatura científica actual, la qual haurà de lliurar per a la seva avaluació en les dates previstes.

Criteris d'avaluació A través del procés seguit, l'alumnat ha de lliurar un document, tipus article d'investigació, en què s'exposin les principals conclusions dels continguts treballats a classe, a nivell de petit grup i nivell individual.

Percentatge de la qualificació final: 60%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Bibliografia bàsica

- Consejo de Europa (2006). Recomendación del Comité de Ministros a los Estados Miembros sobre políticas de apoyo al ejercicio positivo de la parentalidad, disponible en: <http://www.msps.es>.
- European Monitoring Centre for Drug and Drug Addiction (2013). North-american-drugprevention-programmes: are they feasible in European cultures and contexts Lisbon : <http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers/http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers/north-american-drug-prevention-programmes>
- Kaminski, J.W., Valle, L.A., Filene, J.H. y Boyle, C.L. (2008). A meta-analytic review of components associated with parent training program effectiveness. *Journal of Abnormal Psychology*, 3, 567-589.
- Kumpfer, K.L. y Johnson, J.L. (2007). Intervenciones de fortalecimiento familiar para la prevención del consumo de sustancias en hijos de padres adictos. *Adicciones*, 19 (1), 13-25.
- Kumpfer, K.L., Pinyuchon, M., de Melo, A. y Whiteside, H. (2008). Cultural adaptation process for international dissemination of the Strengthening Families Program (SFP). *Evaluation and Health Professions*, 33 (2), 226-239.
- Nation, M., Kumpfer, K.L., Crusto, C.A., Wandersman, A., Seybolt, D. Morrissey-Kane, E. & Davino, K. (2003). What works in prevention: Principles of effective prevention programs. *American Psychologist*, 58(6/7), 449-456. [PMID: 12971191].
- Orte, C. Ballester, Ll., March, M. (2013). The family competence approach, an experience of socioeducational work with families/ El enfoque de la competencia familiar, una experiencia de trabajosocioeducativo con familias. *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 21, 3-27.
- Orte, C. y GIFES. (2005a). Los programas de prevención de drogas centrados en la familia: una visión desde la investigación y la práctica. *Revista Proyecto*, 53, 14-17.
- Orte, C. y GIFES. (2005b). Una investigació educativa sobre un programa de competència familiar. En M. March, *Anuari de l'Educació de les Illes Balears* (pp. 284-295). Palma: Fundació Guillem Cifre de Colònia.
- UNODC (2009). Guide to Implementing Family Skills Training Programmes for Drug Abuse Prevention. United Nations, New York.
- UNODC (2013) International Standards on Drug Use Prevention. New York: United Nations. Recuperadode, <http://www.unodc.org/unodc/en/prevention/prevention-standards.html>

Bibliografia complementària

- Bry, B.H., Catalano, R.F., Kumpfer, K.L., Lochman, K.L. y Szapocznick, J. (1998). Scientific findings from family prevention intervention research. En R. S. Ashery, E.B. Robertson y K.L. Kumpfer (Eds.). *Drug abuse prevention through family interventions*. NIDA Research Monograph 177. Rockville, MD: NIDA.
- Byrnes, H. F., Miller, B.A., Aalborg, A.E., Plasencia, A.V. y Keagy, C.D. (2010). Implementation fidelity in adolescent family-based prevention programs: relationship to family engagement. *Health Education Research*. doi:10.1093/her/cyq006.
- Center for Substance Abuse Prevention (2000). Prevention works through community partnerships: findings from SAMHSA/CSAP's national evaluation. Rockville, MD: CSAP.

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Grup	Grup 1, AN
Guia docent	F
Idioma	Català

Center for Substance Abuse Prevention (2002a). Science-Based Prevention Programs and Principles 2002. Effective Substance Abuse and Mental Health Programs for Every Community. U.S. Department of Health and Human Services. Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA). Center for Substance Abuse Prevention. Rockville, MD.

Center for Substance Abuse Prevention (2002b). Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Science-based substance abuse prevention: a guide. DHHS Publication No. SMA 01-3505. Rockville, MD: SAMHSA/CSAP.

Center for Substance Abuse Prevention (2009). Identifying and Selecting Evidence-Based Interventions Revised Guidance Document for the Strategic Prevention Framework State Incentive Grant Program. HHS Pub. No. SMA 09-4205. Rockville, MD: Center for Substance Abuse Prevention, Substance Abuse and Mental Health Services Administration.

Cooney, S.M., Small, S.A. y O'Connor, C. (2007) Strategies for recruiting and retaining participants in prevention programs. What Works, Wisconsin Research to Practice Series, 2. Madison, WI: University of Wisconsin-Madison/Extension.

Dembo, R. y Schmeidler, J. (2002). Family empowerment intervention. New York: The Haworth Press.

Dusenbury, L., Brannigan, R., Falco, M. y Hansen W.B. (2003). A review of research on fidelity of implementation: implications for drug abuse prevention in school settings. Health Education Research. Theory & Practice, 18 (2), 237-256.

Elliott, D.S. y Mihalic, S. (2004). Issues in disseminating and replicating effective prevention programs. Prevention Science, 5 (1), 47-53.

Flay, B., Biglan, A., Boruch, R., González, F., Gottfredson, D., Kellam, S., Mósicki, E., Schinke, S., Valentine, J. y Ji, P. (2005). Standards of evidence: criteris for efficacy, effectiveness and dissemination. Prevention Science, 6 (3), 151-175.

González Castro, F., Barrera, M. y Martínez, C.R. (2004). The cultural adaptation of prevention interventions: resolving tensions between fidelity and fit. Prevention Science, 5 (1), 41-45.

Gordon, D.A. (2000). Parent training via CD-ROM: Using technology to disseminate effective prevention practices. The Journal of Primary Prevention, 21 (2), 227-251.

Kumpfer, K.L. y Alvarado, R. (2003). Family strengthening approaches for the prevention of youth problem behaviors, American Psychologist, 58 (6-7), 457-465.

Kumpfer, K.L. y Bluth, B. (2004). Parent/child transactional processes predictive of resilience or vulnerability to "Substance abuse disorders". Substance Use & Misuse, 39 (5), 671-698.

Kumpfer, K.L., Alvarado, R. y Whiteside, H. (2003). Family-Based Interventions for Substance Use and Misuse Prevention. Substance Use & Misuse, 38 (11-13), 1759-1787.

Kumpfer, K.L., Alvarado, R., Smith, P. y Bellamy, N. (2002). Cultural sensitivity in universal family-based prevention interventions. Prevention Science, 3 (3), 241-244.

Kumpfer, K.L., Alvarado, R., Whiteside, H. y Tait, C. (2005). The Strengthening Families Program (SFP): An evidence-based, multi-cultural family skills training program. En P.T.J. Szapocznik, Preventing Substance Abuse (pp. 3-14). Washington DC: American Psychological Association Books.

Kumpfer, K.L., Alvarado, R., Whiteside, H.O. (2003). Family-based interventions for substance use and misuse prevention. Substance Use and Misuse, 38 (11-13), 1759-1789.

Kumpfer, K.L., Coffrin, K., Hu, Q.Q y Whiteside, H. O. (2010). Ireland, Strengthening Families Program (SFP 12-16 Years), Program Evaluation Report 2009 to 2010. Submitted to Le Cheile, Mentoring, Cork, Ireland, LutraGroup, Salt Lake City, Utah.

Lochman, J. E. y Van den Steenhoven, A. (2002). Family-based approaches to substance abuse prevention. The Journal of Primary Prevention, 23, 49-114.

Mihalic, S., Fagan, A., Irwin, K., Ballard, D. y Elliott, D. (2004). Blueprints for Violence Prevention. Washington, DC: U.S. Department of Justice. Office of Justice Programs Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.

Oliver, J.L., Orte, C. y Fernández, C. (2008). La utilización de incentivos como reforzadores de la motivación familiar en el programa de competencia familiar (adaptación española del Strengthening Families Program

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Grup	Grup I, AN
Guia docent	F
Idioma	Català

de K. Kumpfer) de prevención de conductas problema. Póster presentado en XXXV Jornadas nacionales de sodidrogalcohol: A Coruña.

Orte, C. (1993a). Familia y factores de riesgo en el consumo de drogas. Estado de la cuestión. Seminario Internacional sobre la prevención de las drogodependencias y el papel de la familia (pp. 171- 193). Vitoria.

Orte, C. (1993b). Factores de riesgo en el consumo de drogas. Revista Proyecto, 7, 73- 84.

Orte, C. (1997). ¿Cuáles son los principales factores de riesgo y protección en la familia?. Seminario sobre Prevención Familiar y Drogas. Madrid: Plan Nacional sobre Drogas.

Orte, C. (2000). La intervención socioeducativa en el ámbito de la drogadicción. En P. Amorós y P. Ayerbe (Eds.), Intervención educativa en inadaptación social. Madrid: Síntesis.

Orte, C., Ballester, L. y March, M.X. (2008). A cluster analysis of families at risk who participated in a family skills program (the Strengthening Families Program). SPR 16th Annual Meeting. California.

Orte, C., Fernández, C. y Pascual, B. (2007). La implicación de los agentes sociales en los programas de intervención socioeducativa con familias. En X.M. Cid y A. Peres (Eds.), Educación social, animación sociocultural y desarrollo comunitario II. Vigo: Universidade de Vigo.

Orte, C., March, M., Ballester, L. y Touza, C. (2007). Results of a family competence program adapted for Spanish drug abusing parents (2005-2006). Póster presentado en la 15ª Conferencia Anual de la Society for Prevention Research, Washington, DC. Mayo.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Pascual B., Fernández, C. y Oliver, J.L. (2010). Programa de Competencia Familiar (PCF). Guía de los padres y de las madres. Manual del usuario y de la usuaria adaptado (MUA). Palma: UIB.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. (2008a). Manual del programa de competencia parental. Programa de competencia familiar (PCF). Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C. y Oliver, J.L. (2008b). Manual del programa para mejorar las relaciones familiares. Programa de competencia familiar (PCF). Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C., Oliver, J.L., Fernández, M.C. y Mestre, L. (2008c). Manual del programa de competencia parental. Programa de competencia familiar (PCF). Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C., Oliver, J.L., Fernández, M.C. y Mestre, L. (2008d). Manual del programa para mejorar las relaciones familiares. Programa de competencia familiar (PCF). Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Fernández, C., Oliver, J.L., Fernández, M.C. y Mestre, L. (2008e). Manual del programa de habilidades sociales de los hijos e hijas. Palma de Mallorca: UIB. Adaptado de Strengthening Families Program. Con el permiso de Karol. L. Kumpfer.

Orte, C., March, M.X., Ballester, L., Touza, C., Oliver, J.L., Fernández, M.C., Fernández, C. y Mestre, L. (2006). Building family Competence for users undergoing treatment with children. Comunicación presentada en el Congreso 23rd World Conference of Therapeutic Communities New York, September, 2006. Advances in TC. Special Programs for Parents and Their Children: Nueva York .

Orte, C., March, M.X., Oliver, J.L. y Fernández, C. (2007). Implementación del programa de competencia familiar (Strengthening Family Program) en España en el contexto de un programa terapéutico: condiciones para su eficacia. Póster presentado a las XXXIV Jornadas nacionales de sodidrogalcohol: Valencia.

Orte, C., March, M.X., Touza, C., Mestre, L. (2008). Material Audiovisual de Apoyo al Programa de Competencia Familiar. Palma: Serveis Audiovisuals UIB.

Orte, C., Pascual, B. y Oliver, J.L. (2009). Evaluación cualitativa del proceso de implementación del Programa de Competencia Familiar Familiar (Strengthening Family Program) en servicios sociales de atención primaria. Póster presentado a las XXXVI Jornadas nacionales de Soidrogalcohol. Salamanca.

Orte, C., Pascual, B., Fernández, C. (2008). La aplicación de programas de prevención familiar en el ámbito de los servicios sociales: análisis de contextos y propuesta de buenas prácticas. XXXV Jornadas Nacionales de Soidrogalcohol (10-12 de abril). A Coruña.

Any acadèmic	2014-15
Assignatura	10895 - Models d'Intervenció Educativa per a la Competència Familiar
Grup	Grup 1, AN
Guia docent	F
Idioma	Català

Orte, C., Touza, C. y Ballester, L. (2007). Análisis del grado de fidelidad en la ejecución de un programa de competencia familiar. *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*. Tercera Época, 14, 95-113.

Orte, C., Touza, C., Ballester, L. y March, M.X. (2008). Children of drug-dependents parents: prevention programme outcomes. *Educational Research*, 50, 249-260.

Tobler, N.S. y Kumpfer, K.L. (2000). Meta-analysis of effectiveness of family-focused substance abuse prevention programs. Rockville, MD: Center for Substance Abuse Prevention.

Altres recursos

Pàgina web del Programa de Competència Familiar: <http://www.competenciafamiliar.com>

Pàgina web del Strengthening Families Program <http://www.strengtheningfamiliesprogram.org/>

Pàgina web Política Social Familias e Infancia <http://www.msps.es/politicaSocial/familiasInfancia/documentacion.htm>